

На думку Базиліук А.В. та Назаренко Я.Я. [2] принципами державного регулювання транспортної діяльності мають бути такі: системності та комплексності; координації; розподілу державою функцій, прав і відповідальності учасників ринку транспортних послуг; конкурентності; послідовності; цілеспрямованості; справедливості; зрозумілості; ефективності; екологічності.

Загальними принципами управління інфраструктурою транспорту на думку Яцківського Л.Ю. та Зеркалова Д.В. [3] є: планомірність ведення господарства; єдиначальність при активній участі трудящих у управлінні виробництвом; правильний підбір, розставлення та виховання кадрів; суворі дисципліна у виконанні планів, нормативних документів та режимах праці.

Основними принципами транспортної політики відповідно до Білої книги ЄС є: досягнення балансу використання різних видів транспорту; покладання в основу транспортної політики вимог користувачів, чітке визначення їх прав та обов'язків; зменшення вдвічі аварійності на автомобільних дорогах; використання науково-технічних досягнень для створення екологічно чистого транспорту; управління результатами транспортної глобалізації, зокрема адекватне суспільне фінансування інфраструктури.

Запропоновані принципи механізму реалізації державної регуляторної політики в сфері транспортної діяльності вдосконалені на основі аналізу різних підходів і включають наступні: збалансованості, синергії, стабільності, ефективності, моніторингу, системності, екологічності, еквівалентності.

Висновки. В ході дослідження розроблено механізм реалізації державної регуляторної політики в сфері транспортної діяльності, направленої на забезпечення розвитку національної економіки за рахунок зниження транспортної складової у витратах суміжних галузей. Зниження транспортної складової у витратах виробництва призведе до зниження сукупних витрат суспільства, збільшення валового внутрішнього продукту та національного доходу на одиницю витрат і ресурсів. Підвищення продуктивності та ефективності транспортної галузі приведе до скорочення питомих транспортних витрат, сприяючи розвитку економіки України в цілому. Розвиток національної економіки можливий за рахунок синергетичного ефекту від зростання результатів діяльності транспортного сектору. Підвищити ефективність діяльності транспортних підприємств можна шляхом реалізації відповідних заходів в політиці ціноутворення (тарифоутворення), інвестиційній політиці та податковій сфері. Місце і роль транспорту у суспільному виробництві визначає необхідність його пріоритетного розвитку та державної підтримки, тому першочерговим завданням сьогодення є удосконалення системи державного управління у транспортній галузі та її нормативно-правового забезпечення.

Література

1. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» № 1160-IV від 11.09.2003 зі змінами і доповненнями.
2. Базиліук А.В., Назаренко Я.Я. Тарифоутворення у сфері пасажирських перевезень: Монографія / А.В. Базиліук, Я.Я. Назаренко. — К: НТУ, 2010. — 197 С.
3. Яцківський Л.Ю., Зеркалов Д.В. Загальний курс транспорту: Навчальний посібник / Л.Ю. Яцківський, Д.В. Зеркалов. — К.: Арістей, 2007. — 458 С.

УДК 336.22

ДІАЛЕКТИКА ПОНЯТТЯ «ПОДАТОК»

Гуцалюк О.І.

У статті досліджено різні думки і позиції вчених, щодо поняття «податок» і узагальнено його відповідно до сучасних умов.

In the article investigational different ideas and positions of scientists, in relation to a concept «tax» and generalized him in accordance with modern terms.

Постановка проблеми. Податки — дуже складна і надзвичайно впливова на всі економічні явища та процеси фінансова категорія. Можна без перебільшення сказати, що, з одного боку, податки — це фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо роз-

витку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту народу.

Із другого боку, податки — це знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі. Їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп, між якими точиться жорстока боротьба за форми й методи розподілу та перерозподілу, які в історії цивілізації спричиняли соціальні потрясіння та війни. На сьогодні податки — це найефективніший інструмент впливу на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, на розвиток науки і техніки, масштаби соціальних гарантій населенню.

На сьогоднішній день відсутнє чітке визначення податків.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям дослідження є наукові здобутки таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Д. Рікардо, А. Вагнер, М. Фрідман, Е. Селігман, Д. Львов, А.А. Ісаєв, Є. Сакс, І.Х. Озерова, Н. Тургенева, А. Тривус, А. Соколов, А.Б. Аверьянова, В.А. Андрейцева, О.Ф. Андрійко, В.І.Антипова, В.Л.Андрущенко, А.І.Берлача, В.Т. Білоуса, В.В.Буряковського та інших.

Виділення невирішених питань. На сьогоднішній день не має єдиного і для всіх визначеного поняття «податок», його трактування охоплює багато століть. Вчені не можуть прийти до єдиного визначення даного питання.

Постановка завдання. Дослідити сутність поняття «податок» і узагальнити його.

Основний матеріал. У різні періоди існування людського суспільства постійно робилися спроби пояснити термін «податок». У давнину податки мали назву «податі», під якою розумілися всі прями податки або ж деякі окремі.

У теоретичне розуміння податку вчені різних шкіл в усі часи вкладали різний зміст. Більшістю з них податки сприймаються як примусові стягнення у вигляді обов'язкових грошових платежів з фізичних та юридичних осіб, що вилучаються державою внаслідок її превалюючої влади для забезпечення колективних потреб суспільства. Але існували і полярні думки, згідно з якими оподаткування асоціюється з прямим захопленням державою приватного фонду чи майна, а податок трактується як легальне пограбування за санкцією влади.

У процесі історичного розвитку людства податки пройшли тривалий шлях еволюції. Знання історії виникнення податків має важливе значення для сучасного розвитку податкової системи. Разом з тим зпоміж опитаних 327 респондентів — працівників державної податкової служби України, на запитання, чи мали вони можливість ознайомитися з історією появи і розвитку податків, податкової системи на території сучасної України, ствердно відповіли — 49,5 %, що мають часткову уяву — 31,3 %, що не мали можливості — 19,2 % [5]

Поява податків пов'язана з виникненням держави. Суть податків, структура, призначення, роль, характер оподаткування визначається економічними і політичними передумовами суспільства. Податки становлять основну частину державного бюджету.

На початку людської цивілізації філософи трактували податок як суспільно необхідне і корисне явище, не зважаючи на те, що відомі їм податкові форми були варварськими: військові трофеї, використання праці рабів, жертвопринесення тощо

«Як дозволена форму грабежу», трактував податок Фома Аквінський. Він стверджував, що податки — ознака не рабства, а свободи. [2]

Тривалий час сплата податків мала хаотичний характер. Тому чіткого розмежування в поняттях «податок», «платіж», «збір» не було.

Про значення податків для держави і кожної людини, зокрема, дуже коротко і влучно висловився Бенджамін Франклін: «У житті є дві речі, що не викликають сумніву: смерть і податки».

Цієї думки дотримувалися Монтеск'є Шарль Луї (1689 — 1755 рр.), Мірабо Віктор Рикеті (1715 — 1789 рр.), Вольтер Марі Франсуа Аруе (1694 — 1778 рр.), Гоббс Томас (1588 — 1679 рр.).

Шотландський економіст і філософ Адам Сміт (1723 — 1790 рр.) вважав податки платою за послуги держави. [3]

Потреба у залежності податків від платоспроможності платника — реалії сьогодення. Надвисокий рівень податків призводить до згортання виробництва, а існування податкових привілеїв для окремих платників неминує приведе до вибуху суспільного невдоволення.

Тлумачення поняття «Податок»

Автор	Суть терміну «Податок»
Д. Рікардо	Частина доходів від землі і промисловості держави, яку віддають піддані в розпорядження держави [2]
А. Вагнер	Примусові внески окремих господарств чи приватних осіб для покриття загальних витрат держави або суспільних союзів, які справляються через суверенітет держави або влади місцевих органів, у вигляді і розмірі, однобічно визначених ними, як загальна винагорода за всі послуги держави та місцевих суспільних союзів на загальних засадах і в певних масштабах. [3]
М. Фрідман	Примусові збори, що справляються на користь держави або общини, оскільки ці збори не є платою за спеціальні послуги держави чи общини.[3]
Е. Селігман	Примусовий збір, що справляється державою з окремої особи для покриття витрат, викликаних загальнодержавними потребами без усякого відношення до спеціальної користі платника [4]
Д. Львов	Обов'язкові для громадян платежі відомої частки свого майна чи праці з метою задоволення державних чи суспільних потреб [2]
А.А. Ісаєв	Обов'язкові грошові платежі приватних господарств, які служать для покриття загальних витрат держави та одиниць самоврядування [2]
Є. Сакс	Держава задовольняє визначені потреби особи, а особа, в свою чергу, за це їй сплачує певну суму коштів у вигляді податків[3]
І.Х. Озерова	Обов'язкові платежі, що сплачуються підданими держави для виконання покладених на неї функцій [4]
Н. Тургенєва	Суть засобів до досягнення мети суспільства чи держави, тобто тієї мети, яку люди собі ставлять при об'єднанні в суспільство чи державу. На цьому базується і право уряду вимагати податі від народу. [4]
А. Тривус	Являє собою примусове стягнення з платника деякої кількості матеріальних благ без відповідного еквівалента, яким є ті послуги, які встановлює платнику державна влада[2]
А. Соколов	Примусовий збір, що стягується державною владою з окремих господарських осіб чи господарств, для покриття нею розходів чи для досягнення будь-яких завдань економічної політики без надання платникам його спеціального еквівалента [3]

За радянських часів існували різні погляди на поняття податку.

Податок у Радянському Союзі — це установлений вищим органом державної влади обов'язковий платіж, який сплачують кооперативно-колгоспні та інші громадські організації і громадяни в бюджет у конкретному розмірі і в точно встановлені строки.

Визначення податку дається і в іншому трактуванні.

«Податки в СРСР — це платежі, що вносяться в державний бюджет на основі актів вищого органу державної влади або його Президії юридичними особами і громадянами безоплатно, у визначених розмірах і у встановлені строки, для задоволення загальнодержавних потреб».

Фінансова наука того час користувалася визначенням податку, яке панувало в західній фінансовій науці. Податками називалися примусові збори, що стягувалися державою чи уповноваженими нею публічно-правовими органами внаслідок права верховенства, без будь-якого еквівалента з боку держави, на підставі виданого закону, та ті, що йдуть на покриття загальнодержавних потреб».

У радянській фінансовій енциклопедії 1924 р. подано таке визначення податку: «Податки — примусові збори, що стягуються з населення з метою покриття загальних потреб держави».

У Податковому кодексі України від 02.12.2010 р «Податок — це обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку». [1]

На жаль, доводиться констатувати той факт, що на сучасному етапі не існує загальноприйнятого визначення поняття податку. Відсутність такого поняття відображається у значних прогалинах, які мають вагомe місце в дослідженнях, присвячених оподаткуванню.

Висновки. Розуміння і чітке визначення терміна «податок» в усіх аспектах є надзвичайно важливим, тому що це сприяє правильному застосуванню норм законодавства, дозволяє визначити обсяг повноважень суб'єктів податкових відносин.

Найбільш загальний характер має наступне визначення. «Податок — це плата суспільства за виконання державою її функцій, це відрахування частки вартості валового національного продукту (ВНП) на суспільні потреби, без задоволення яких сучасне суспільство існувати не може».

Література

1. Податковий кодекс України від від 02.12.2010 № 2755 — VI
2. Нечай Н.В. Нариси з історії оподаткування. — К.: Вісник податкової служби України, 2002. — 144 с.
3. Василик О.Д. Податкова система України: Навчальний посібник. — К.: ВАТ «Поліграфкнига», — 2004, 478 с
4. Історія України: Нове бачення / О.І. Гуржій, Я.Д. Ісаєвич, В.А. Котляр та інші. За ред. В.А. Смолія. У 2-х книгах. — Т.1. — К.: Україна, 1995. — 350 с.
5. Сайт газети Кореспондент: <http://www.Korespondent.net>.

УДК 656.614.2.072.44+338.48+379.857

ЗАКОНОМЕРНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ КРУИЗНЫХ ПАССАЖИРОПОТОКОВ

Кандидат экономических наук Голубкова И.А.

Розглядаються основні закономірності формування круїзного судноплавства. Уточнюються умови формування параметрів національних сегментів світового ринку круїзних технологій. Обґрунтовується послідовність прийняття рішень щодо вибору стратегії входження України до ринку круїзного судноплавства.

The main regularities of cruise shipping. Specified conditions for the formation parameters of national segments of the global market cruise technology. Sequence is substantiated decision on the selection strategy of Ukraine's accession to the existence of through navigation market.

Анализ состояния проблемы. Среди принципов и закономерностей развития круизного судоходства для условий Украины центральным становится целесообразная структуризация деятельности по факторам рационального использования природных, капитальных факторов и труда. В соответствии с этим необходима нормализация институциональных и предпринимательских отношений в стратегии выхода страны в систему международной туристической специализации [1xOJ]. Необходимо учитывать, что круизному бизнесу как и другим видам торгового судоходства присущ минимальный эффект масштаба [2], который отражает особенности и характер реализации производственного потенциала.

Эффект масштаба в круизном судоходстве формирует уровень конкуренции и дифференциацию прибыльности каждого участника. В принципе, как показывает опыт функционирования отдельных круизных регионов любого масштаба, допускается присутствие разноуровневых по качеству и позиции судовладельцев [3Rev]. При этом основные конкуренты обеспечивают устойчивость не на основании лидерства по затратам, а скорее по параметрическим характеристикам.

Уровень затрат позволяет лишь до определенной степени сохранить первоначальную нишу. В качестве примера можно упомянуть днепровские и дунайские круизы, основанные на лайнерах украинских судоходных компаний.

Длительный период развития и функционирования круизного рынка предопределил стратегию концентрации ресурсов и менеджмента. Крупные универсальные операторы [4] обычно реализуют стандартные преимущества эффекта масштаба. Они внедряют проекты, отличающиеся заметным риском, одновременно и формируется значительный резерв за счет других направлений.

При этом следует учитывать, что экстенсивное развитие наземного туризма становится в определенной степени конкурентом круизного отдыха. Именно это положение и предопределяет приоритетность качественных параметров круизных лайнеров. Оба направления отдыха и реализации свободного времени становятся приоритетными как с макроэкономических позиций, так и с коммерческих интересов. Поэтому и формируется межотраслевая конкуренция.

Несмотря на концентрацию внимания на развитии круизного судоходства [5, 6], до сих пор не раскрыты принципиальные теоретические основы управления сбалансированностью подсистемы.